Eduskunta LAUSUNTO 25.1.2023

Talousvaliokunta

Suomen Omakotiliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuultavaksi eduskunnan talousvaliokuntaan asiassa, joka koskee hallituksen esitystä sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Omakotiliitto on Suomessa alan ainoa valtakunnallinen pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden edunvalvonta- ja palvelujärjestö, joka edistää pientalovaltaista elämänmuotoa. Olemme yleishyödyllinen ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, ja meillä on noin 230 jäsenyhdistystä, joissa yhteensä yli 70 000 henkilöjäsentä (kotitaloutta). Suomessa on noin 1, 2 miljoonaa pientaloa, joissa asuu lähes 2,7 miljoonaa ihmistä, ja noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, joita käyttää noin 2,4–2,9 miljoonaa mökkiläistä.

Omakotiliiton huomiot lakiesitykseen
Omakotiliitto tuo lausunnossaan esille pientaloasukkaiden näkökulmia erityisesti koskien aggregaattien toimintaa, dynaamisen sähkönhinnoittelun käyttämisestä ainoana toimitusvarmuustoimijan sähkötuotteena, laskutustiedoista, sopimusehtojen muuttamisesta sekä vertailuvälineestä.

Omakotiliitto kannattaa ehdotuksen tavoitteita parantaa kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien asemaa sähkön vähittäismarkkinoilla.

Asiakas keskiöön
Omakotiliitto kannattaa ehdotuksen yhtenä tärkeimmistä tavoitteista mainittua asiakkaan tuomista sähkömarkkinoiden keskiöön varmistamalla tämän mahdollisuus osallistua sähkömarkkinoille helposti ja turvallisesti. Ehdotetut keinot kilpailun lisäämisestä sähkömarkkinoilla, kansalaisten energiayhteisöjen toiminnan mahdollistaminen ja asiakkaan tiedonsaannin parantamiseksi ovat kannatettavia. On hyvä, että sääntelyä kehitetään siten, että helpotetaan energian pientuotannon hyödyntämistä kaikille osapuolille mukaan lukien pientalot, taloyhtiöt ja maatilat.

Itsenäinen agregaattoritoiminta

Omakotiliiton näkemys on, että kulutusjouston mahdollistavan toimijan (kotitalous tai muut kulutusjoustoon osallistuva taho) tulee saada taloudellista hyötyä osallistumisesta säätötyöhön. Osallistumisen tulee olla vapaaehtoista.

Kulutusjoustoon kehitettäville uusille palveluille, ja sitä myöten uusille toimijoille (aggregaattorit), tulisi luoda uusia mahdollisuuksia sähkömarkkinaan. Kulutusjoustopalveluiden kehittyminen on yhteiskunnan etu. Joustopalvelut edistävät sähköverkon tasapainoa tulevaisuudessa, kun uusiutuvan energian lisääntynyt käyttö aiheuttaa sähköverkolle lisääntyvässä määrin säätöpainetta. Luotavan toimintarakenteen tulee kannustaa toimintamallin käyttöönottoon. Tähän tulee luoda selkeät rakenteet, esimerkiksi koskien kustannusten jakautumista, tai kysyntäjouston energiamäärien muutosten ilmoittamisesta ja korjaamisesta sähköntoimittajan taseeseen agregaattorin toimesta. Pohjana tulee olla selkeät sopimukset ja läpinäkyvä hinnoittelu.

Esityksessä todetaan, että oikein toteutettuna itsenäisen aggregaattorin toiminnalla voidaan muun aggregoinnin tavoin edistää kilpailua sähkömarkkinoilla, tehostaa sähköjärjestelmän toimintaa ja parantaa toimitusvarmuutta, lisätä asiakkaiden valinnanmahdollisuuksia kulutusjoustoon, antaa yrityksille mahdollisuuksia luoda uusia liiketoimintamalleja ja erikoistua esimerkiksi tietyn teknologian joustojen tarjoamiseen.

Omakotiliitto pitää edellä mainittuja asiakkaan kannalta positiivisina tavoitteina, koska ne voivat laskea palveluntarjoajan kustannuksia ja siten asiakkaiden sähkön hintaa. Uusi toimintamalli tarjonnee sähkönkuluttajille laajemmat mahdollisuudet osallistua esimerkiksi jakeluverkonhaltijoiden joustopalveluiden tarjoamiseen tulevaisuudessa

Kotitalouden sähkönkäytön tiedon muodostuminen ja käyttäminen nousevat uuteen merkittävään rooliin. Omakotiliitto painottaa, että tietosuojakysymykset on otettava huomioon ja huolehdittava, että (loppukäyttäjä -kotitaloudella) on vahva tietosuoja. Sähkön ostajalla on oltava sopimuspohjaisesti omistusoikeus ja vapaa hallinnointi ostamaansa sähköön. Kotitalouden asemaa ei saa heikentää tilanteessa, jossa osa sähkön käytöstä valtuutettaisiin ulkopuoliselle taholle eli aggregaattorille.

Omakotiliitto kannattaa Suomen Sähkönkäyttäjät ry:n muutosesitystä koskien kysyntäjouston aktivoinnin muutosta taseeseen muotoon ”Kysyntäjouston aktivoinnin muutos taseeseen korjataan kantaverkkoyhtiö Fingridin hallinnoimassa tasehallinnassa avoimelle toimittajalle, ja vastuu jouston osallistuvasta tehosta siirretään itsenäiselle aggregaattorille.”

Dynaaminen hinnoittelu
Omakotiliitto pitää tärkeänä, että Sähkömarkkinalain 67 §:n mukaan toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien toimitushintojen on oltava kohtuullisia. Esityksen mukaan Energiavirastolla on toimivalta puuttua hinnoitteluun jälkikäteisesti, joka on tärkeä asia.

Omakotiliitto näkee esityksessä haasteena, että jatkossa toimitusvelvollisten sähkönmyyjien ainoana tuotteena voisi olla dynaaminen hinnoittelumalli. Yleensä asiakkaat, jotka ovat toimitusvelvollisten yhtiöiden asiakkaita, ovat jo haasteellisessa tilanteessa. Tällöin monimutkainen ja hyvin vaihtelevainen sähkösopimus voi olla liian vaikea asiakkaan tarpeeseen, sillä dynaaminen hinnoittelu myös siirtää sähkön hintariskin kokonaan asiakkaalle. Täten tarjolla toimitusvelvollisilla toimijoilla tulisi olla myös kiinteähintaisia sopimusmalleja. Toisaalta energiakriisi, sähkön hinnan jyrkkä nousu, sekä sähköpulauhka on nostanut yhä useamman kiinnostusta oman alueensa toimitusvelvollisesta sähkömyyjästä.

Laskutus
Esityksen mukaan kuluttajiin ei saisi kohdistaa ennakkomaksujärjestelmää, kuin vain poikkeustilanteessa, joka johtuu kuluttajaan itseensä liittyvästä painvasta syystä, kuten huomattavat erääntyneet sähköntoimitukseen liittyvät saatavat. Omakotiliitto pitää tärkeänä heikommassa asemassa olevan kuluttajan huomioimista asiassa.

Pykälään 105 b § Laskutusta koskevat yleiset vaatimukset ehdotetaan sisällytettäväksi sähkömarkkinadirektiivin 18 artiklaan perustuvat säännökset laskutusta koskeviksi yleisiksi

vaatimuksiksi. Omakotiliitto kannattaa pykälän 1 momentin esitystä, että loppukäyttäjän laskun ja laskutustietojen tulee olla täsmällisiä, helposti ymmärrettäviä, selkeitä, ytimekkäitä ja käyttäjäystävällisiä. Laskutustiedot olisi esitettävä tavalla, joka helpottaa loppukäyttäjän vertailumahdollisuuksia. Loppukäyttäjän olisi erillisestä pyynnöstä saatava myös selkeä ja ymmärrettävä selvitys siitä, mistä tämän lasku muodostuu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että loppukäyttäjän on saatava laskunsa ja laskutustietonsa maksutta sähköalan yrityksen peruslaskutuksesta, joka on kannatettavaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että loppukäyttäjälle on tarjottava mahdollisuus saada laskunsa ja laskutustietonsa sähköisinä. Omakotiliitto muistuttaa, että osalle asiakkaita on keskeistä saada laskutustietonsa paperisena, ja myös tässä tilanteessa laskun tulee olla maksuton.

Erityisesti dynaamisen hinnoittelumallin sähkösopimuksissa tulee huolehtia laskutuksen selkeyteen ja riittäviin tietoihin, ja antaa ohjeistus, miten asiakas tarvittaessa lisätietoja laskustaan sekä varata riittävät resurssit neuvontaan.

Sopimusehtojen muuttaminen
Omakotiliitto kannattaa esitystä, että kuluttajalle on etukäteen selkeästi annettava tieto, mistä ajankohdasta hinnat tai muut sopimusehdot muuttuvat ja mikä on muutoksen peruste. Esityksen mukaan vähittäismyyjän ilmoituksessa olisi mainittava, että loppukäyttäjällä on oikeus irtisanoa sopimus, jos tämä ei hyväksy sopimusehtojen muutosta. Sopimusehtojen muutos saisi tulla voimaan kuluttajan osalta aikaisintaan kuukauden ja muun loppukäyttäjän osalta aikaisintaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen lähettämisestä. Momentin säännös olisi velvoittava siten, että siitä ei saisi poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

Vertailuväline
Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä. Vertailuvälineen ylläpitämistä ehdotetaan Energiaviraston tehtäväksi pykälässä 1 § Sähköntoimitussopimusten vertailuväline. Pykälässä annettaisiin Energiaviraston tehtäväksi ylläpitää verkkosivustoa, jonka avulla loppuasiakkaat voivat vertailla vähittäismyyjien tarjoamia sähköntoimitussopimuksia, mukaan lukien dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimukset. Vertailujärjestelmän tulee olla luotettava ja helppokäyttöinen. Nykyinen sivusto sahkonhinta.fi on palvellut jo nyt kotitalouksia sähkötuotteiden vertailussa.

Jatkamme mielellämme sidosryhmäyhteistyötä asiassa.

Kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Ari Rehnfors
puheenjohtaja